

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 21 sierpnia 2015 r. (k. 4 i nast.) powód Skarb Państwa – (...) Zarząd (...) w S. domagał się zasądzenia od pozwanej Wojskowe Biuro (...) Budowlanych spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. 380.508,51 zł z odsetkami ustawowymi od kwoty 308.308,78 zł od 5 grudnia 2012 r., a od kwoty 199,73 zł od 27 grudnia 2013 r., a także kosztami procesu.

Kwoty tej powód żądał od pozwanej jako pozostałej do zapłaty części kary umownej, którą obciążył pozwaną na podstawie § 7 ust. 1 pkt 2 lit. a i b umowy nr (...) zawartej z pozwaną 5 października 2011 r. w trybie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, a następnie aneksowanej. Pozwana świadczyła na rzecz powoda usługi projektowe, w tym przygotowywała dokumentację projektową, dotyczące inwestycji „Modernizacja budynku nr (...) – hangar wraz z dobudówkami w Miejscowości D.”. Wyjaśnił, że pozwana przekazała niezbędne uzgodnienia do dokumentacji projektowej z opóźnieniem w wymiarze 121 dni, co uzasadniało obciążenie jej karą umowną 326.681,85 zł, a następnie przekazała dokumentację po zaopiniowaniu przez Komisję Oceny Projektów (...) i Remontów z opóźnieniem 101 dni, co uzasadniało karę umowną w wysokości 272.684,85 zł. Łączną kwotą 599.366,70 zł obciążył pozwaną na podstawie noty księgowej nr (...) z 13 listopada 2012 r. Z kwoty tej potrącił należności pozwanej w łącznej kwocie 219.057,92 zł, w związku z czym pozostała do zapłaty kwota 380.308,78 zł. Ponadto 5 grudnia 2013 r. wystawił pozwanej notę odsetkową na kwotę 419,99 zł, którą 13 grudnia 2013 r. pozwana uregulowała w części 220,26 zł, więc do zapłaty pozostała kwota 199,73 zł.

Dnia 27 sierpnia 2015 r. wydano w postępowaniu upominawczym (sygn. akt VIII GNC 371/15) nakaz zapłaty (k. 368).

W sprzeciwie od nakazu zapłaty (k. 375 i nast.) pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu.

Odnosnie do naliczonych wobec niej kar umownych zarzuciła, że nie ponosi odpowiedzialności za wykonanie zobowiązania z opóźnieniem, ponieważ opóźnienie wynikało przede wszystkim z faktu, że powód wadliwie opracował dokumentację przetargową. Jako przyczynę opóźnienia wskazała również brak współdziałania powoda w zakresie pozyskiwania koniecznej dokumentacji (którą dysponował powód lub tylko powód mógł ją uzyskać), a także nieudzielanie przez powoda odpowiedzi na zapytania. Jako przejawy braku współdziałania po stronie powoda wskazała: brak ustosunkowania się do orzeczenia o stanie technicznym, nieustosunkowanie się do wykonania systemu gaszenia pianowego, podanie przez powoda nieprawidłowych danych nieruchomości (co spowodowało opóźnienie 25 dni), a także niesprawne przekazanie pozwanej zaświadczeń o terenie zamkniętym oraz prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane. Całokształt tych okoliczności, jak podniosła, przesądza o braku odpowiedzialności pozwanej za opóźnienie wykonania zobowiązania. Jednocześnie wniosła o miarkowanie kary umownej do kwoty 10.000 zł. Wyjaśniła, że wykonała wszystkie prace objęte umową, kary umowne same w sobie są rażąco wygórowane, a powód nie poniósł w związku z opóźnieniem szkody.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ogłoszeniem z 16 września 2011 r. powód poinformował o zamiarze udzielenia zamówienia publicznego – usługi polegającej na opracowaniu dokumentacji projektowej wraz z częścią kosztową i specyfikacją techniczną wykonania i odbioru robót budowlanych i uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę oraz pełnienia nadzoru autorskiego przyszłych robót realizowanych wg sporządzonej dokumentacji projektowej na realizację zadania „Modernizacja budynku nr (...) – hangar wraz z dobudówkami w miejscowości D.”. W ogłoszeniu – opisie przedmiotu zamówienia zawarto wzmiankę „Wykonawca zobowiązuje się do odbycia wizji lokalnej przed złożeniem oferty i zapoznaniem się z zakresem przedmiotu zamówienia” (k. 64).

Załącznikiem do ogłoszenia była SIWZ, do której z kolei załącznikami był m.in. projekt umowy oraz decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 7/MON z dnia 14 stycznia 2008 r. w sprawie zasad opracowywania i realizacji centralnych

planów rzeczowych. W SIWZ poinformowano „szczegółowy opis prac i zakres prac [...] znajduje się w (...) [...], który znajduje się w posiadaniu Zamawiającego i zostanie udostępniony do wglądu w siedzibie (...) S. na pisemny wniosek Wykonawcy [...]” (k. 61). We wzorze oferty zawarto oświadczenie „zapoznaliśmy się z terenem przyszłego wykonania przedmiotu zamówienia oraz ze specyfikacją istotnych warunków zamówienia, wzorem umowy i wszystkimi innymi dokumentami oraz warunkami spełnienia świadczenia. Do dokumentów i warunków nie wnosimy żadnych zastrzeżeń i uznajemy się za związanych określonymi w nich postanowieniami[...]” (k. 75). Pozwana złożyła w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego ofertę zawierającą tożsame oświadczenie (k. 203).

W ramach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego powód udzielał wyjaśnienia SIWZ i odpowiadał na zapytania wykonawców. W szczególności powód wyjaśnił, że „dokumentację projektową należy wykonać zgodnie z przepisami, w tym przeciwpożarowymi. Sprawy związane z ochroną przeciwpożarową określono w dziale 5 Programu Inwestycji” (k. 187). Pozwana nie zwracała się do powoda o udzielenie odpowiedzi co do SIWZ. Postępowanie zakończyło się w ten sposób, że wybrana została oferta złożona przez pozwaną.

Przed złożeniem oferty pozwana nie przeprowadziła wizji lokalnej nieruchomości i obiektów.

Nieprzeprowadzenie wizji lokalnej skutkowało tym, że pozwana pozbawiła się wiedzy, jaką mogłaby uzyskać z jej przeprowadzenia przed opracowaniem i złożeniem oferty – jej nieprzeprowadzenie wywołało negatywne skutki na etapie projektowania.

Dowody:

- ogłoszenie o zamówieniu (k. 39-45);
- wiadomość e-mail z 16 września 2011 r. z załącznikiem (k. 46-184);
- wyjaśnienia SIWZ, zapytania i odpowiedzi w ramach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (k. 185-202);
- oferta pozwanej z załącznikami (k. 203-221);
- program inwestycji z załącznikami (k. 222-251, 741-857);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka A. K. (1) (k. 528-530);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- opinia biegłego sądowego J. W. z załącznikami (k. 658-710) wraz z ustną opinią uzupełniającą (k. 867-872, 874).

Dnia **5 października 2011 r.** powód i pozwana zawarli umowę nr (...), zgodnie z którą pozwana zobowiązała się do wykonania usługi, polegającej na „opracowaniu dokumentacji projektowej wraz z częścią kosztową i specyfikacją techniczną wykonania i odbioru robót budowlanych i uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę oraz pełnienia nadzoru autorskiego przyszłych robót realizowanych wg sporządzonej dokumentacji projektowej na realizację zadania „Modernizacja budynku nr (...) – hangar wraz z dobudówkami w miejscowości D.””. Umowę pozwana miała wykonać zgodnie z danymi i wymaganiami określonymi w (...) wraz z załącznikami oraz wynikającymi z wizji lokalnej obiektu, a także zgodnie z przepisami i zasadami wiedzy technicznej. Szczegółowy zakres zamówienia określał § 1 ust. 5 umowy (§ 1 umowy). Za wykonanie umowy pozwana miała otrzymać wynagrodzenie ryczałtowe 539.970 zł brutto (§ 4 umowy).

Strony ustaliły termin wykonania umowy na **150 dni** (tj. do 4 marca 2012 r.) od daty zawarcia umowy. W terminie **60 dni** (tj. do 4 grudnia 2011 r.) pozwana miała przekazać wolną od wad dokumentację projektową (projekt budowlany,

projekt wykonawczy, specyfikacje techniczne, kosztorysy inwestorskie, przedmiary robót, (...), zestawienie kosztów zadania) celem przeprowadzenia Komisji Oceny Projektów (...) i Remontów (**...**)). W terminie **7 dni** miała zostać przeprowadzona (...). Następnie pozwana miała w terminie **7 dni** od daty (...) przekazać poprawioną i uzupełnioną o uwagi (...) dokumentację projektową. Prawomocną decyzję o pozwoleniu na budowę pozwana miała przekazać w terminie **150 dni** od daty zawarcia umowy (§ 2 umowy).

W umowie strony zawarły postanowienia o karach umownych, w tym m.in. pozwana miała zapłacić powodowi karę umowną za opóźnienie w przekazaniu dokumentacji wraz z wymaganymi uzgodnieniami na (...) bądź przekazanie dokumentacji nienależycie wykonanej – w wysokości 0,5% za wynagrodzenia umownego za każdy dzień opóźnienia, licząc od umownego terminu wykonania (§ 7 ust. 1 pkt 2 lit. a umowy) oraz za opóźnienie w przekazaniu dokumentacji po (...) bądź przekazanie dokumentacji nienależycie wykonanej – w wysokości 0,5% za wynagrodzenia umownego za każdy dzień opóźnienia, licząc od umownego terminu wykonania (§ 7 ust. 1 pkt 2 lit. b umowy). Powód mógł dokonywać potrącenia naliczonej kary umownej z wynagrodzeniem pozwanej stwierdzonego w fakturach (§ 7 ust. 4 umowy).

Dowody:

- umowa nr (...) z 5 października 2011 r. z załącznikiem (k. 25-38);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Sporządzenie projektu modernizacji stacji transformatorowych w budynkach nr (...), projektu instalacji gaśniczej pianowej, projektu wyposażenia, znaków ewakuacyjnych i wyposażenia przeciwpożarowego nie stanowiło prac dodatkowych. Były one objęte umową, czyli mieściło się w ujętych pracach zleconych pozwanej, mieściły się w projekcie budowlanym, wykonawczym, specyfikacjach technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych oraz w części kosztowej.

Dowód:

- opinia biegłego sądowego J. W. z załącznikami (k. 658-710) wraz z ustną opinią uzupełniającą (k. 867-872, 874).

Dnia 8 grudnia 2011 r. strony w formie aneksu zmieniły umowę, ustalając, że termin przekazania dokumentacji projektowej bez uzgodnień do przeprowadzenia (...) to **20 grudnia 2011 r.**, termin zwołania posiedzenia (...) **28 dni** od daty przekazania kompletu opracowań (pozwana miała na posiedzenie dostarczyć niezbędne uzgodnienia), termin dostarczenia dokumentacji projektowej poprawionej i uzupełnionej zgodnie z uwagami (...) to **21 dni** od przekazania pozwanej części niejawniej dokumentacji dostarczonej do (...), a termin przekazania prawomocnej decyzji o pozwoleniu na budowę to **30 kwietnia 2012 r.** We wniosku przygotowanym przez jednostkę organizacyjną powoda uzasadniającym zawarcie aneksu konieczność podpisania aneksu motywowano w ten sposób, że „w trakcie prowadzonych prac projektowych, stwierdzono konieczność wyposażenia hangaru w dodatkowe stałe urządzenia gaśnicze, „w trakcie prac projektowych oraz na podstawie orzeczenia o stanie technicznym stwierdzono, że wykonanie remontu dobudówek nie zapewnia bezpiecznego użytkowania obiektu. Wobec powyższego biuro projektowe zaproponowało rozbiórkę i wykonanie w/w obiektów od nowa. [...] Zaproponowane rozwiązanie przez Wykonawcę uznaje się jako zasadne”, „konieczność transportu pocztą specjalną części wykonanej dokumentacji projektowej [...]”, „dostarczenie dokumentacji do (...) w okresie zwiększonej liczby dni wolnych od pracy wymaga wydłużenia umownego terminu przeprowadzenia Komisji [...]” (k. 255).

Orzeczenie o stanie technicznym budynku nr (...) pozwana przygotowała w październiku 2011 r., w którym stwierdziła m.in. „istnieje możliwość termoizolacji oraz niewielkich zmian funkcjonalnych nienaruszających konstrukcji budynku – konieczne wykonanie nowego pokrycia dachowego oraz odwodnienia dachu. Zaleca się wykonanie ocieplenia

od strony zewnętrznej ścian [...] Dobudówka podłużna. Do rozbiórki i odtworzenia. Jakikolwiek remont stanu istniejącego nie ma sensu z technicznego i ekonomicznego punktu widzenia” (k. 396v).

Dowody:

- aneks nr (...) z 8 grudnia 2011 r. (k. 252-253);
- wniosek z 2 grudnia 2011 r. (k. 254-255);
- pismo z 17 listopada 2011 r. z załącznikiem (k. 407-408);
- orzeczenie o stanie technicznym (k. 389-396);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Pismem z 21 października 2011 r. pozwana zwróciła się do (...) Ośrodka (...) w S. o wydanie wypisu oraz skróconego wypisu z rejestru gruntów dla działki, na której miała zostać realizowana inwestycja. Podany numer działki był nieprawidłowy, a pozwana określiła go w oparciu o dostarczoną jej dokumentację. Wniosek ponowiła 8 listopada 2011 r., wskazując prawidłowy numer działki, lecz nieprawidłowe oznaczenie obrębu ewidencyjnego. Pismem z 10 listopada 2011 r. zwróciła się do powoda o podanie prawidłowych danych, na które to pismo powód odpowiedział 16 listopada 2011 r. Pozwana również pismem z 10 listopada 2011 r. zwróciła się do powoda o uzgodnienie klauzul opracowań projektowych.

Niesporne, a nadto dowód:

- korespondencja storn (k. 401-406).

Pozwana jednocześnie z realizacją przedmiotowej umowy współpracowała z powodem w zakresie innych inwestycji. W toku realizowania umowy powód kontraktował się z pozwaną, prosząc o informację na temat zaawansowania prac projektowych (pisemnie – np. pismem z 17 listopada 2011 r., jak również telefonicznie), jednak pozwana nie udzielała odpowiedzi albo udzielała odpowiedzi wymijających, nie wskazujących wprost na stan zaawansowania prac ani termin zakończenia realizacji dokumentacji projektowej.

W przedmiocie współpracy przy wykonywaniu tej umowy oraz innych inwestycji odbywały się spotkania, podczas których przedstawiciele stron omawiali wszelkie kwestie związane z realizacją inwestycji. Mimo braku odpowiedzi na pismo z 17 listopada 2011 r. pozwana pismem z 21 listopada 2011 r. poinformowała, że w budynku nr (...) nie zachodzi potrzeba stosowania stałych urządzeń gaśniczych pianowych, jednak zasugerowała wykonania tej instalacji za ok. 1.500.000 zł netto.

Podczas spotkania 24 listopada 2011 r. przedstawiciel pozwanej poinformował, że „nie wywiąże się z umownych terminów związanych z realizacją w/w umowy. Termin przekazania dokumentacji projektowej – styczeń 2012r.” (k. 259). W piśmie z 29 listopada 2011 r. pozwana poinformowała o konieczności rozbudowy istniejących stacji transformatorowych (budynki nr (...)) wraz z wymianą transformatorów. Pismem z 2 grudnia 2011 r. powód zwrócił się o doprecyzowanie informacji przekazanych w piśmie, zaś następnie pismem z 19 grudnia 2011 r. wyraził pozwanej zgodę za wprowadzenie zaproponowanych rozwiązań (wymianę transformatorów – w budynku nr (...) – moc 630kVA, w budynku nr (...) kVA), zaznaczając konieczność wymiany kabli zasilania podstawowego i rezerwowego oraz wyposażenia stacji T-328 i T-823 w baterie kondensatorów z automatyczną regulacją.

Dowody:

- korespondencja stron (k. 256-258, 263-265, 409-416, 418-422);
- notatka z 24 listopada 2011 r. z załącznikiem (k. 259-262);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka P. R. (k. 527-527v, 530);
- zeznania świadka K. J. (k. 527v-528, 539);
- zeznania świadka A. K. (1) (k. 528-530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Dnia **20 grudnia 2011 r.** pozwana złożyła powodowi pismo, informując, że przedkłada wraz z nim dokumentację projektową w celu przeprowadzenia (...). W załączonym oświadczeniu oświadczyła, że dokumentacja „jest wykonana zgodnie z umową, zgodnie z obowiązującymi przepisami technicznymi i normami, w stanie kompletnym z punktu widzenia celu, któremu ma służyć” (k. 267). Posiedzenie (...) zostało zwołane na 18 stycznia 2012 r., jednak w piśmie z 16 stycznia 2012 r. pozwana poinformowała, że „zaszła konieczność istotnych korekt w dokumentacji”, prosząc o przełożenie posiedzenia na 20 lutego 2012 r. Dnia **18 stycznia 2012 r.** przedstawiciel pozwanej nie stawił się, jednak powód postanowił przeprowadzić zamiast posiedzenia (...) posiedzenie robocze. Podczas posiedzenia przedstawiciele powoda zapoznali się ze złożoną dokumentacją i sporządzili notatkę, w której wyszczególnili spostrzeżone nieprawidłowości, w tym m.in. brak wymaganych uzgodnień dokumentacji projektowej (pkt 1 notatki), rozbieżność wobec (...) oraz niezgodność z orzeczeniem o stanie technicznym (pkt 2 notatki), brak projektu konstrukcyjnego rozbiórki przybudówek (pkt 5 notatki), przekroczenie zakresu rozbudowy (pkt 6 notatki), brak dokumentacji projektowej dla przedmiotowego hangaru – załączona była dokumentacja, tj. projekt wykonawczy innego obiektu – portu lotniczego w innej miejscowości (pkt 8 notatki), brak systemu sygnalizacji włamania i napadu – załączona została dokumentacja innego obiektu (pkt 12 notatki), wadliwość kosztorysów inwestorskich (pkt 18-26 notatki), złe wykonanie (...) (pkt 27 notatki).

Notatkę powód przekazał pozwanej telegramem z 24 stycznia 2012 r., wzywając do niezwłocznego dostarczenia wymaganych uzgodnień.

Dowody:

- korespondencja stron (k. 266-269, 273);
- notatka z 18 stycznia 2012 r. z załącznikiem (k. 270-272);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

W kolejnych pismach pozwana, powołując się na uzgodnienia prowadzone z użytkownikiem i konieczność wprowadzenia korekt w dokumentacji, prosiła o przełożenie terminu posiedzenia (...). Jednocześnie pismem z 18 stycznia 2012 r. zwróciła się do powoda o zaświadczenie o terenie zamkniętym dla budynku nr (...), na które powód odpowiedział pismem z 7 lutego 2012 r., załączając wnioskowane zaświadczenie. Podczas spotkania zorganizowanego 17 lutego 2012 r., na którym byli obecni przedstawiciele pozwanej, stwierdzono, że „projektant jest w fazie uzgadniania dokumentacji ze stronami wskazanymi umową, przewidywany termin założenia kompletu uzgodnień to 15.03.2012r. Zadanie po terminie umownym. Wzywa się projektanta do przyspieszenia prac związanych z przekazaniem kompletnego opracowania do inwestora” (k. 276).

Pismem z 5 marca 2012 r. powód poinformował pozwaną, że nie godzi się na przekładanie posiedzeń (...) i dokumentację (uzgodnienia) należy dostarczyć ostatecznie do 15 marca 2012 r. Poinformował również pozwaną, że za opóźnienie zostaną naliczone wobec niej kary umowne. W wyniku dalszych spotkań i korespondencji powód wyznaczył pozwanej termin na dostarczenie dokumentacji 10 maja 2012 r.

W piśmie z 10 kwietnia 2012 r. pozwana zwróciła się do powoda o wydanie oświadczenia o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane dotyczącego działki, której dotyczyły prace projektowe. W załączeniu do pisma z 17 kwietnia 2012 r. powód przekazał pozwanej wnioskowane oświadczenie, a także zaświadczenie o terenie zamkniętym dla budynku.

W piśmie z 15 maja 2012 r. (k. 278) powód wezwał pozwaną do dostarczenia dokumentacji w terminie 14 dni od otrzymania pisma.

Dowody:

- korespondencja stron (k. 274, 277-280, 423-431);
- notatka z 17 lutego 2012 r. (k. 275-276);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Dnia **17 maja 2012 r.** pozwana przedstawiła powodowi dokumentację projektową, w tym dokumentację do zaopiniowania przez (...). Z kolei 18 maja 2012 r. pozwana przedstawiła dalszą część dokumentacji.

Następnie pismem z 23 maja 2012 r. pozwana, odpowiadając na pismo z 15 maja 2012 r., poinformowała, że złożenie dokumentacji 17 maja 2012 r. wynikało z konieczności wprowadzenia istotnych zmian w odniesieniu do zatwierdzonego (...), w tym m.in. wyburzenie istniejących przybudówek i zaprojektowanie ich od nowa, wykonanie projektu półstałej instalacji gaśniczej, zaprojektowanie instalacji gaszenia gazem, wykonanie systemu sygnalizacji pożarowej. Wyjaśniła, że zmiany uniemożliwiały wcześniejsze wystąpienie o decyzję o lokalizacji inwestycji celu publicznego (wystąpiono 2 lutego 2012 r., a uzyskano ją 28 marca 2012 r.). Poinformowała, że oczekuje na decyzję o lokalizacji inwestycji celu publicznego (wniosek złożyła 19 kwietnia 2012 r., przewidywany termin uzyskania – 9 czerwca 2012 r.), a następnie wystąpi o wydanie pozwolenia na budowę.

Dowody:

- korespondencja stron (k. 281-286, 432-434);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530).

Posiedzenie (...) odbyło się **14 czerwca 2012 r.** Pismami z 22 czerwca 2012 r. powód przesłał pozwanej protokół (...), która oceniła, że „dokumentacja nie nadaje się do zatwierdzenia i realizacji” (pkt 3.2. protokołu – k. 294) oraz przesłał dokumentację techniczną w celu naniesienia poprawek według stanowiska (...).

Dowody:

- korespondencja stron (k. 287, 296-299);
- protokół z 14 czerwca 2012 r. z załącznikiem (k. 288-295);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);

- zeznania świadka P. R. (k. 527-527v, 530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Pismem z 12 lipca 2012 r. pozwana wystąpiła do (...) S.A. o dostosowanie mocy transformatorów w budynkach nr (...). Pismem z 20 sierpnia 2012 r. (...) S.A. odpowiedziała, że wymiana zostanie przeprowadzona przez oddział w K., a o terminie pozwana zostanie zawiadomiona.

Niesporne, a nadto dowody:

- korespondencja (k. 350-353);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka K. J. (k. 527v-528, 539);
- zeznania świadka A. K. (1) (k. 528-530).

Strony prowadziły korespondencję, w której były wyjaśniane kwestie związane z przygotowywaną przez pozwaną dokumentacją. Pismem z 24 sierpnia 2012 r. powód zwrócił się o dostarczenia do 31 sierpnia 2012 r. dokumentacji projektowej modernizacji stacji transformatorowych w budynkach nr (...) oraz specyfikacji stacji transformatorowych; ponowiła informację, że wobec pozwanej będą naliczane kary umowne (k. 304). W odpowiedzi złożonej 3 września 2012 r. pozwana stwierdziła, że projekt modernizacji stacji transformatorowych nie był objęty umową; w załączeniu do pisma przedstawiła żadaną dokumentację (k. 306). Pismem z 3 października 2012 r. powód wezwał pozwaną do poprawienia błędów w dostarczonej (poprawionej) dokumentacji. W celu poprawienia stwierdzonych nieprawidłowości (w tym uzupełnienia brakujących podpisów) wezwał pozwaną do usunięcia nieprawidłowości do 12 października 2012 r. (k. 313).

Dowody:

- korespondencja stron (k. 300-313);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Dnia **15 października 2012 r.** pozwana przedstawiła powodowi poprawioną i uzupełnioną dokumentację projektową, wraz z decyzją Wojewody (...) nr (...) z 13 września 2012 r. (pozwolenie na budowę) oraz fakturą VAT nr (...). Dnia 23 października 2012 r. odbyło się ponowne posiedzenie (...), na którym po zweryfikowaniu dokumentacji stwierdzono, że „nadaje się do akceptacji i realizacji a (...) do akceptacji” (k. 320). Kopię protokołu z posiedzenia (...) powód przesłał pozwanej telegramem z 23 października 2012 r.

Niesporne, a nadto dowody:

- korespondencja stron (k. 314-315, 321);
- protokół z 23 października 2012 r. (k. 316-320);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Stwierdzone w toku realizacji umowy nieprawidłowości przedkładanej przez pozwaną dokumentacji świadczą o tym, że pozwana wykonywała dokumentację projektową wadliwie. W szczególności wobec dokumentacji złożonej pierwotnie, a badanej podczas spotkania 18 stycznia 2012 r. należy stwierdzić, że pozwana wykonała ją „bez należytego przygotowania się do jej sporządzenia, nie skoordynował[a] branż oraz złożył[a] dokumentację nienadającą się w ogóle do realizacji a nawet umożliwiającą uzyskanie jakichkolwiek uzgodnień i nie nadającej się do uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę” (k. 679-680).

Dowód:

- opinia biegłego sądowego J. W. z załącznikami (k. 658-710) wraz z ustną opinią uzupełniającą (k. 867-872, 874).

Powód na podstawie § 7 ust. 1 pkt 2 lit. a umowy obliczył należną od pozwanej karę umowną za okres 121 dni (pomiędzy 17 stycznia a 17 maja 2012 r.) na kwotę 326.681,85 zł brutto, a na podstawie § 7 ust. 1 pkt 2 lit. b umowy obliczył należną od pozwanej karę umowną za okres 101 dni (pomiędzy 6 lipca a 15 października 2012 r.) na kwotę 272.684,85 zł brutto. Na podstawie dokonanego obliczenia wystawił pozwanej 13 listopada 2012 r. notę księgową nr N_K./ (...) na łączną kwotę 599.366,70 zł brutto z terminem płatności 4 grudnia 2012 r. Jednocześnie w nocy poinformowała, że dokonuje potrącenia kwoty 215.988 zł z wierzytelnością pozwanej wynikającą z faktury VAT nr (...), wobec czego do zapłaty pozostaje **383.378,70 zł** brutto. Notę doręczyła pozwanej **19 listopada 2012 r.**

Niesporne, a nadto dowody:

- obliczenie kar umownych (k. 322);
- nota księgową nr N_K./ (...) z 13 listopada 2012 r. z potwierdzeniem odbioru (k. 323-324);
- lista nierozliczonych płatności (k. 329);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka A. K. (1) (k. 528-530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Strony prowadziły korespondencję w przedmiocie naliczonej przez powoda kary umownej. Pozwana w korespondencji tej kwestionowała zasadność naliczenia kar umownych. Ponadto strony pozostawały w sporze co do kwalifikacji pewnych prac jako roboty dodatkowe (kwestia rozwiązań związanych z transformatorami, wyposażeniem obiektu), a przy tym co do należnego pozwanej wynagrodzenia. W związku z realizacją umowy między stronami toczy się inne postępowanie – przed Sądem Okręgowym w Szczecinie (sygn. akt I C 1088/13).

Niesporne, a nadto dowody:

- korespondencja stron (k. 330-349, 435-442);
- opinia z 23 maja 2015 r. (k. 397-398);
- wycena dodatkowych prac projektowych (k. 399-400);
- opinia z 12 grudnia 2016 r. (k. 730-737);
- zeznania świadka G. G. (k. 525v-527, 530);
- zeznania świadka P. R. (k. 527-527v, 530);

- zeznania świadka K. J. (k. 527v-528, 539);
- zeznania świadka A. K. (1) (k. 528-530);
- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Pismem z 6 czerwca 2013 r. powód oświadczył pozwanej, że dokonuje dalszego potrącenia wierzytelności z tytułu kar umownych z wierzytelnością pozwanej wynikającą z faktury VAT nr (...) (w zakresie 1.000 zł) oraz zabezpieczenia rękojmi do umowy nr (...) (w zakresie 1.914,56 zł oraz 155,36 zł odsetek), tj. łącznie co do kwoty 3.069,92 zł.

Niesporne, a nadto dowód:

- pismo z 6 czerwca 2013 r. (k. 325);
- lista nierozliczonych płatności (k. 329).

Dnia 5 grudnia 2013 r. powód w związku z notą dotyczącą kar umownych wystawił pozwanej notę odsetkową nr NO/125/2013 r., którą obciążył pozwaną kwotą 419,99 zł i wyznaczył termin płatności 26 grudnia 2013 r. Notę doręczył pozwanej 11 grudnia 2013 r. Dnia 13 grudnia 2013 r. pozwana zapłaciła 220,26 zł, w związku z czym powód zaksięgował wpłatę, uznając, że nota odsetkowa została nieopłacona co do kwoty 199,73 zł.

Niesporne, a nadto dowody:

- nota odsetkowa nr (...) z 5 grudnia 2013 r. z potwierdzeniem doręczenia (k. 325-328);
- lista nierozliczonych płatności (k. 329).

Wnioskiem z 14 stycznia 2013 r. powód wystąpił o zawiązanie pozwanej do próby ugodowej o zapłatę 383.378,70 zł. Postępowanie toczyło się przed Sądem Rejonowym Poznań-Stare Miasto w P. (sygn. akt XII Co 102/13/8). Do zawarcia ugody nie doszło.

Niesporne, a nadto dowody:

- wniosek z 14 stycznia 2013 r. (k. 354-356);
- odpowiedź z 26 sierpnia 2013 r. z załącznikami (k. 357-361).

Ustalone umową i aneksem terminy wykonania przez pozwaną umowy były adekwatne do przedmiotu umowy, były realne, wystarczające do wykonania umowy przez pozwaną. Zakres umowy i przebieg realizacji umowy nie uzasadnia stwierdzenia, że pozwana potrzebowała na wykonanie umowy więcej czasu niż ten wynikający z umownych terminów wykonania umowy. Przebieg współpracy stron w związku z zaświadczeniem o terenie zamkniętym, oświadczeniem o prawie do dysponowania nieruchomością oraz nieścisłością oznaczenia działki nie miał wpływu na opóźnienie pozwanej w wykonywaniu umowy.

Faza projektowania przez pozwaną „od początku do końca nie była w ogóle skoordynowana” (k. 695). W szczególności nieprawidłowe było proponowanie i projektowanie przez pozwaną instalacji gaśniczej pianowej, która obecnie nie jest stosowana – stosuje się inne rozwiązania. Sporządzenie projektu instalacji gaśniczej i wentylacyjnej miało wpływ na modernizację stacji transformatorowych w budynkach nr (...) – to właśnie konsekwencją rozwiązań zaproponowanych przez pozwaną była konieczność przeprojektowania stacji transformatorowych. Skoro w wyniku prac projektowych następowało zwiększenie zapotrzebowania mocy, to projektant musiał przewidzieć konieczność wymiany transformatorów. Skoro powód w dokumentacji przetargowej przewidywał zmianę kabla zasilającego, to konsekwencją jest zmiana transformatora. Takie sytuacje wiążą się ze zmianą mocy – nieuwzględnienie tych zmian

powodowałoby, że instalacja byłaby instalacją awaryjną, co groziłoby pożarem. Moc zaprojektowana przez pozwaną jest za duża. Opracowanie tego projektu możliwe było niezależnie od zakończenia prac projektowych dla budynku nr (...).

Projekt budowlany, aby otrzymać pozwolenie na budowę, musi być kompletny zawierać wszelkie rozwiązania, w tym w zakresie instalacji elektrycznej. Projekty dotyczące instalacji elektrycznej stanowiły przedmiot umowy zawartej między stronami.

Projektant to osoba posiadająca wiedzę i uprawnienia budowlane; sugerowane przez niego rozwiązania muszą być adekwatne do projektowanego obiektu. To projektant powinien wskazywać najlepsze rozwiązania projektowe.

Dowód:

- opinia biegłego sądowego J. W. z załącznikami (k. 658-710) wraz z ustną opinią uzupełniającą (k. 867-872, 874).

Na czas wykonania umowy powód do hangarowania jednostek lotniczych korzystał ze stworzonego hangaru zastępczego. Nie poniósł w związku z opóźnieniem dodatkowych kosztów korzystania z niego. Opóźnienie w wykonaniu umowy przez pozwaną skutkowało opóźnieniem w ogłoszeniu przez powoda o zamówieniu publicznym w zakresie wykonania zaprojektowanych robót.

Niesporne, a nadto dowody:

- zeznania świadka A. K. (2) (k. 596-600, 602);
- zeznania P. C. za stronę powodową (k. 590v-592).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części.

Roszczenie, którego dochodził w niniejszej sprawie powód, stanowiło roszczenie o zapłatę kary umownej, oparte na art. 483 k.c. i nast. Zgodnie z art. 483 § 1 k.c. można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna). W myśl przepisu art. 484 § 1 k.c. w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przewyższającego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły.

Kara umowna jest cywilnoprawną sankcją za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Pełni ona funkcję zarówno represyjną, jak i kompensacyjną, stanowiąc surogat odszkodowania. Zakres odpowiedzialności z tytułu kary umownej pokrywa się w pełni z zakresem ogólnej odpowiedzialności dłużnika za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania (art. 471 k.c.). Zastrzeżenie kary umownej powoduje modyfikację ogólnych reguł odpowiedzialności w tym sensie, że dla zaistnienia obowiązku zapłaty kary umownej niezbędne jest łączne wystąpienie tylko dwóch przesłanek pozytywnych. Pierwszą z nich jest istnienie skutecznego postanowienia umownego, z którego wynika obowiązek świadczenia kary umownej, drugą – niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania lub obowiązku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 lutego 2005r., sygn. akt II CK 420/04, LEX; wyrok Sądu Najwyższego z 7 lipca 2005r., sygn. akt V CK 869/04, LEX). Odnosnie do odwołania się w tym zakresie do art. 471 k.c. należy zwrócić uwagę, że w przypadku wykazania przez uprawnionego z tytułu kary umownej okoliczności uzasadniających jej naliczenie, to na stronie przeciwnej spoczywa ciężar udowodnienia, że za okoliczności te odpowiedzialności nie ponosi.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że z brzmienia przepisu 483 k.c. wynika, iż strony mogą zastrzec w umowie karę zarówno za niewykonanie zobowiązania, jak i nienależyte wykonanie zobowiązania. Są to dwa różne przypadki,

kiedy zachowanie dłużnika odbiega od wzorca przewidzianego w umowie. Z niewykonaniem zobowiązania mamy do czynienia wówczas, gdy w ogóle nie dochodzi do realizacji obowiązków wskazanych w umowie. Nienależyte wykonanie zobowiązania występuje z kolei wówczas, gdy wprowadzie strona przystępuje do wykonywania umowy, lecz ze względu na nieodpowiednią jakość świadczenia albo na spełnienie świadczenia w innym terminie, w szczególności z opóźnieniem w stosunku do terminu określonego w umowie, dochodzi do rozbieżności między sposobem wykonania zobowiązania wskazanym w umowie, a tym, który miał miejsce w rzeczywistości.

W niniejszej sprawie szereg okoliczności faktycznych pozostawał między stronami niesporny. Przede wszystkim poza sporem pomiędzy stronami pozostawały fakty stanowiące podstawę obciążenia pozwanej karą umowną. Mianowicie niesporne pozostawało, że strony 5 października 2011 r. zawarły umowę nr (...), na podstawie której pozwana miała m.in. wykonać dla powoda dokumentację projektową wskazanej w umowie (a uprzednio w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego) inwestycji, a także zapewnić nadzór autorski w trakcie prowadzenia w dalszej perspektywie robót budowlanych. Niesporne pozostawało, że umowa określała terminy wykonania poszczególnych etapów umowy, które następnie strony zmodyfikowały aneksem nr (...) zawartym 8 grudnia 2011 r.

Nie było również między stronami sporne, że w zawartej umowie w § 7 zostały zastrzeżone na rzecz powoda kary umowne za m.in. opóźnienie w przekazaniu dokumentacji wraz z wymaganymi uzgodnieniami na (...) bądź przekazanie dokumentacji nienależycie wykonanej – w wysokości 0,5% za wynagrodzenia umownego za każdy dzień opóźnienia, licząc od umownego terminu wykonania (§ 7 ust. 1 pkt 2 lit. a umowy) oraz za opóźnienie w przekazaniu dokumentacji po (...) bądź przekazanie dokumentacji nienależycie wykonanej – w wysokości 0,5% za wynagrodzenia umownego za każdy dzień opóźnienia, licząc od umownego terminu wykonania (§ 7 ust. 1 pkt 2 lit. b umowy). Niesporne pozostawało również, że pozwana – pomimo brzmienia umowy – nie dostarczyła w terminie dokumentacji wraz z uzgodnieniami i pozostawała w tym zakresie w opóźnieniu do 17 maja 2012 r. (przez 121 dni), a następnie, po przeprowadzeniu (...), pozwana do 15 października 2012 r. (przez 101 dni) pozostawała w opóźnieniu w zakresie przekazania dokumentacji uwzględniającej uwagi (...). Nadto okoliczności te znajdowały potwierdzenie w zgromadzonym materiale dowodowym.

W istocie same podstawy do obciążenia pozwanej za ten okres karami umownymi nie był sporny, niemniej pozwana zarzucała, że opóźnienie powstało na skutek okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności, czyli powoływała się na okoliczności zwalniające ją od odpowiedzialności w świetle art. 471 k.c. Pozwana powoływała się na niewłaściwą współpracę po stronie powodowej w realizacji umowy, nieprawidłowości dokumentacji przetargowej, konieczność wykonywania prac dodatkowych. Zarazem pozwana, z ostrożności, wносиła o miarkowanie kary umownej, powołując się na fakt wykonania umowy w całości (który to fakt pozostawał między stronami bezsporny), rażące wygórowanie kary umownej, jak również brak szkody po stronie powodowej. Zasygnalizować w tym miejscu należy, co zostanie rozwinięte w dalszej części uzasadnienia, że stosownie do art. 484 § 2 k.c. dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej, jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, a także, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana.

Co do spornych okoliczności faktycznych sprawy postępowanie dowodowe uwzględniało dowód z licznych dokumentów przedstawionych przez obydwie strony procesu, zeznań świadków (G. G., P. R., K. J., A. K. (1), A. K. (2)), zeznań P. C. w charakterze strony powodowej, a nadto dowód z pisemnej i ustnej uzupełniającej opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa – J. W., bowiem rozstrzygnięcie o spornych okolicznościach sprawy (a przez to rozstrzygnięcie samej sprawy) wymagało wiadomości specjalnej z zakresu budownictwa, w szczególności procesu inwestycyjno-budowlanego.

Zgromadzone w aktach sprawy dokumenty były wiarygodne. Strony nie kwestionowały autentyczności dokumentów, nie było również co do niej żadnych wątpliwości. Świadczenie co do zasady również byli wiarygodni, jednak w swoich zeznaniach różnili się w zakresie osądu, jakie były przyczyny opóźnienia. W niezbędnym zakresie zeznania świadków wraz z ich oceną zostaną przedstawione w dalszych rozważaniach. Podobne spostrzeżenia należy odnieść do dowodu z przesłuchania powoda – zeznania te ocenić należało za wiarygodne. Dowód z opinii biegłego miał dla sprawy zasadnicze znaczenie, ponieważ pozwalał na zidentyfikowanie źródła powstałego opóźnienia i ocenić zasadność podnoszonych przez pozwaną zarzutów, opierających się na poszczególnych kwestiach procesu projektowania.

Opinia biegłego zasługiwała na uwzględnienie w pełnym zakresie. Została sporządzona prawidłowo. W sposób prawidłowy określała ramy zleconych do ustalenia wiadomości specjalnych, prezentowała pod tym kątem okoliczności faktyczne sprawy istotne dla wydania opinii, określała podstawy opiniowania, w tym wykaz źródeł, a także w sposób wyczerpujący prezentowała poszczególne aspekty poddawane opiniowaniu, nawiązując do materiału dowodowego. Opinia była przy tym spójna i w sposób zrozumiały oraz przekonujący odzwierciedlała wiedzę biegłego. Nadmienić przy tym należy, że strona powodowa nie zakwestionowała opinii przedstawionej przez biegłego (k. 739). Pozwana natomiast nie zgodziła się z zaprezentowaną opinią pisemną, formułując szereg szczegółowych pytań dotyczących opinii (k. 724 i nast.). Niemniej w zaprezentowanej ustnej opinii uzupełniającej biegły wyczerpująco odniósł się do zastrzeżeń pozwanej i zdołał w ten sposób przekonać, że opinia jest prawidłowa.

Odnosnie do przedłożonych do akt sprawy opinii sporządzonych w innym postępowaniu (sygn. akt I C 1088/13) należy podkreślić, że dowodem na okoliczność wiedzy specjalnej może być w świetle art. 278 k.p.c. jedynie opinia biegłego sporządzona w konkretnym postępowaniu. Dowody te służyły jedynie ustaleniu, że między stronami toczy się inne postępowanie przed sądem. Opinia była sporządzona na potrzeby innego postępowania, którego przedmiotem jest inne roszczenie, a nadto brak jest podstaw do stwierdzenia, że została oparta na tożsamym materiale dowodowym.

Zarazem, odnosząc się do poczynionego przez pozwaną zastrzeżenia do protokołu podczas rozprawy 30 maja 2018 r. (k. 873-874) należy zauważyć, że wniosek dowodowy opierał się na założeniu pozwanej o potrzebie zweryfikowania opinii biegłego sądowego J. W.. Potrzebę tę pozwana uzasadniała wnioskami opinii sporządzonej przez innego biegłego w innym procesie (k. 727). Pozwana zatem nie wskazywała na błędy co do zidentyfikowania okoliczności sprawy przez biegłego, nie miała zastrzeżeń do przyjętej metodologii, ani do sposobu wyciągnięcia wniosków, lecz właśnie co do samych wniosków. Niezasadne było jednak w tej sytuacji powoływanie kolejnego biegłego sądowego, bowiem opinia w innej sprawie z przytoczonych wcześniej względów również nie podważa wiarygodności opinii w niniejszej sprawie. Biegły sądowy natomiast w ustnej opinii uzupełniającej wyczerpująco odniósł się do zastrzeżeń pozwanej i uznać należało, że opinia jest prawidłowa.

Przechodząc do oceny podniesionych przez pozwaną zarzutów dotyczących braku odpowiedzialności za nienależyte wykonanie umowy (opóźnienie), należy stwierdzić, że formułowane zarzuty nie zasługiwały na uwzględnienie. Ustalenia faktyczne, opierające się w znacznej mierze na przedłożonych dokumentach, sprzeciwiają się ocenie pozwanej, jakoby powód miał nie współpracować w wykonaniu umowy.

Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że powód odpowiadał na wszelkie pisma pozwanej, w dodatku w rozsądnym terminie. Pozwana nie zdołała wykazać, aby powód nie udzielał jej odpowiedzi na kierowane przez nią pisma, ani nie przedkładał wnioskowanej dokumentacji. Materiał dowodowy świadczy, że powód odpowiadał pozwanej i to w rozsądnych terminach. Z materiału dowodowego wynika, że powód ustosunkował się do sporządzonego przez pozwaną orzeczenia o stanie technicznym; w szczególności powód w korespondencji ustosunkowywał się do proponowanych rozwiązań, a nadto z wniosku z 2 grudnia 2011 r. (k. 254-255) wynika, że uznanie rozwiązań przyjętych w orzeczeniu technicznym stanowiło podstawę zawarcia aneksu nr (...) przedłużającego terminy wykonania umowy. Nadmienić w tym miejscu również należy, że według opinii biegłego sądowego sporządzone przez pozwaną orzeczenie techniczne było lakoniczne i nieprawidłowe.

Dalej należało ocenić – w zakresie niespójności numerów działek, że odpowiedź powoda wynosiła 6 dni, przy czym trzeba zwrócić uwagę, że przed wystąpieniem do powoda o wskazanie poprawnego oznaczenia ewidencyjnego działki pozwana dwukrotnie występowała do (...) w S.. Oznacza to, że sama pozwana już po pierwszym stwierdzeniu nieprawidłowości ponowiła wniosek bez weryfikacji danych, a dopiero później zwróciła się do powoda. Niemniej, jak wyjaśnił biegły sądowy, okoliczności te nie miały wpływu na powstałe opóźnienie po stronie pozwanej, bowiem przyczyna leżała zupełnie w innych okolicznościach. Także przytaczane przez pozwaną okoliczności dotyczące zaświadczenia o terenie zamkniętym. Z materiału dowodowego wynika, że dokument ten został pozwanej przekazany z pismem 7 lutego 2012 r. Co przy tym istotne, ten sam dokument przekazano z pismem z 17 kwietnia 2012 r., bowiem – jak zeznał świadek A. K. (2) oraz zeznający za powoda P. C. – pozwana potrzebowała ponownie tego zaświadczenia, które – jak ocenili – najprawdopodobniej musiała zagubić. Natomiast oświadczenie o posiadaniu

prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane powód przekazał pozwanej z pismem z 17 kwietnia 2012 r., podczas gdy pozwana prosiła o nie pismem z 10 kwietnia 2012 r. Tego rodzaju okres odpowiedzi nie pozwala na ocenę, że powód nie współdziałał z pozwaną. Nadto należy zwrócić uwagę, że zgodnie z opinią biegłego sądowego kwestie powyższych dokumentów nie miały wpływu na opóźnienie.

Nadmienić przy tym wypada, że z okoliczności faktycznych sprawy wynika wręcz odwrotny wniosek niż to starała się zaprezentować pozwana. Mianowicie stan faktyczny pozwala na stwierdzenie, że to właśnie pozwana unikała kontaktu z powodem, pozostawiała kierowane do niej pisma bez odpowiedzi i podejmowała czynności zmierzające do przedłużenia wykonania umowy – m.in. nie odpowiedziała na pismo z 17 listopada 2011 r. dotyczące zapytania o zaawansowanie prac projektowych, nie stawiała się na spotkaniu 18 stycznia 2012 r., mimo deklaracji, że dokumentacja może zostać zweryfikowana przez (...), a następnie wносиła o przekładanie (...), nie dotrzymywała przesuwanych terminów. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że również w kontakcie telefonicznym pozwana nie udzielała klarownych odpowiedzi, bowiem jej odpowiedzi w kontakcie z pracownikami powoda były wymijające; o przebiegu kontaktów powoda z pozwaną zeznali spólnie świadkowie G. G., A. K. (2) oraz zeznający za powoda P. C.. Wskazywali w zeznaniach, że pozwana była wielokrotnie monitowana w sprawie terminów wykonania umowy, zarówno pisemnie, jak i telefonicznie, ale próby uzyskania odpowiedzi spotykały się z brakiem kontaktu po stronie pozwanej albo wymijającymi odpowiedziami.

W niniejszej sprawie nie można zgodzić się z pozwaną, że opóźnienie było skutkiem rzekomych prac dodatkowych, wykraczających poza ramy zawartej umowy. Jak wynika z opinii biegłego sądowego sporządzenie projektu modernizacji stacji transformatorowych w budynkach nr (...), projektu instalacji gaśniczej pianowej, projektu wyposażenia, znaków ewakuacyjnych i wyposażenia przeciwpożarowego nie stanowiło prac dodatkowych. Były one objęte umową, czyli mieściły się w ujętych pracach zleconych pozwanej, mieściły się w projekcie budowlanym, wykonawczym, specyfikacjach technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych oraz w części kosztowej. Zasluguje przy tym na uwagę, że to pozwana, wykonując usługi projektowe, musiała zapewnić prawidłowe przygotowanie dokumentacji, a proponowane przez nią rozwiązania – w tym zwiększenie mocy (notabene nadmierne, jak wskazał biegły sądowy) – wynikało z konkretnych przyjętych rozwiązań projektowych, co wynikało zarówno z opinii biegłego sądowego, jak i znajdowało odzwierciedlenie w zeznaniach świadków powołanych właśnie przez pozwaną; świadkowie P. R., K. J. oraz A. K. (1) zeznawali, że decyzja o zwiększeniu mocy wynikała z przyjętych przy projektowaniu rozwiązań branżowych, tak samo jak i przeprojektowywanie przybudówek.

Odnosnie do przybudówek należy zaakcentować, że – jak zeznał świadek A. K. (1) – propozycja rozebrania wynikała z przeprowadzenia wizji lokalnej po podpisaniu umowy. Istotne jest jednak, że pozwana miała dokonać tej wizji jeszcze przed złożeniem oferty (co wynika z dokumentacji postępowania o udzielenie zamówienia publicznego), a składając ofertę oświadczyła, że zapoznała się z terenem inwestycji, tak samo, jak i innymi dokumentami. W toku postępowania przetargowego nie występowała do powoda z zapytaniami, nie zgłaszała zastrzeżeń do treści dokumentacji. Przed złożeniem oferty pozwana jednak – wbrew złożonemu oświadczeniu – nie dokonała wizji, co wynika pośrednio z zezna świadka A. K. (3) oraz co potwierdzają zeznania świadka A. K. (2).

Biegły sądowy wyjaśnił, że w związku z przyjętymi rozwiązaniami projektowymi pozwana musiała dokonać takich czynności projektowych, aby dostosować wszystkie rozwiązania, natomiast występujące w niniejszej sprawie zmiany wchodziły w zakres przedmiotu umowy. Biegły zwrócił przy tym uwagę na szczególną pozycję projektanta jako osoby posiadającej wiedzę i uprawnienia budowlane; sugerowane przez niego rozwiązania muszą być adekwatne do projektowanego obiektu. To projektant powinien wskazywać najlepsze rozwiązania projektowe. Znajduje to potwierdzenie w art. 20 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.), zgodnie z którym do podstawowych obowiązków projektanta należy m.in. opracowanie projektu budowlanego w sposób zgodny z ustaleniami określonymi w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach lub w pozwoleniu, wymaganiami ustawy, przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej. Oczywistym jest, że projektant musi zapewnić prawidłowe sporządzenie projektu, by był zgodny z przepisami i wiedzą techniczną. Nie jest tak, że projektant może wykonać projekt zgodnie z żądaniem klienta, gdyby jakiegokolwiek rozwiązanie było niezgodne z prawem lub wiedzą techniczną. Oznacza to również, że wszelkie

przyjmowane przez projektanta rozwiązania muszą być spójne, a jakiegokolwiek zmiany nakładają na niego obowiązek dostosowania do zmian całokształtu rozwiązań projektowych.

To właśnie w niewłaściwym przygotowaniu etapu projektowania przez pozwaną należało upatrywać przyczyn opóźnienia uzasadniającego ustalenie przez powoda kar umownych. Jak wynika z opinii biegłego sądowego to faza projektowania przez pozwaną „od początku do końca nie była w ogóle skoordynowana”. Jednocześnie biegły wielokrotnie w sporządzonej opinii podkreślał istotność dostrzeżonych wad w fazie projektowania, stwierdzając nawet, że „nie sposób aby osoby odpowiedzialne i składające oświadczenie [...] mogły przeoczyć tak istotne wady” (k. 678), a także, że pozwana przygotowywała dokumentację „bez należytego przygotowania się do jej sporządzenia, nie skoordynował[a] branż oraz złożył[a] dokumentację nienadającą się w ogóle do realizacji a nawet umożliwiającą uzyskanie jakichkolwiek uzgodnień i nie nadającej się do uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę” (k. 679-680). Spostrzeżenie biegłego odnośnie do braku skoordynowania branż znajdowało odzwierciedlenie w zeznaniach świadków strony pozwanej - P. R., K. J. oraz A. K. (1), którzy w zeznaniach wskazywali na to, że pewne rozwiązania wynikały z założeń poszczególnych branż itd. Dodatkowo zwrócić należy uwagę, że biegły sądowy kilkakrotnie wskazywał także nieprawidłowe założenia projektowe pozwanej, a także istotne mankamenty dokumentacji.

Zarazem biegły sądowy ocenił, że ustalone umową i aneksem terminy wykonania przez pozwaną umowy były adekwatne do przedmiotu umowy, były realne, wystarczające do wykonania umowy przez pozwaną. Zakres umowy i przebieg realizacji umowy nie uzasadnia stwierdzenia, że pozwana potrzebowała na wykonanie umowy więcej czasu niż ten wynikający z umownych terminów wykonania umowy. Przeciwnie stanowisko pozwanej, a także zeznania świadków pozwanej tj. świadków P. R., K. J. oraz A. K. (1), które są zgoła odmienne, należało uznać w tym zakresie jako przejaw subiektywnego odczucia, że opóźnienie nie nastąpiło z przyczyn leżących po stronie pozwanej. Niemniej to właśnie biegły sądowy, przez pryzmat wiedzy specjalnej, ostatecznie uznał, że opóźnienie wystąpiło z przyczyn leżących po stronie pozwanej. Nie można przy tym wykluczyć, że opóźnienie i nieprawidłowości w składanej dokumentacji (załączanie dokumentacji dotyczącej innej inwestycji) wynikało z obciążenia pozwanej wykonaniem innych umów. Bezsporne było (a nadto znajdowało potwierdzenie w zeznaniach świadków), że strony współpracowały równoległe przy realizacji jeszcze kilku inwestycji. Znajduje to również potwierdzenie w dokumentach, które wspominają nie tylko tę inwestycję, ale także inne.

W konsekwencji zarzut pozwanej, że nie ponosi odpowiedzialności za nienależyte (nieterminowe) wykonanie umowy nie zasługiwał na uwzględnienie.

Osobno należało rozważyć zarzut, opierający się na wniosku o miarkowanie kary umownej. Zgodnie z art. 484 § 2 k.c. dopuszczalne jest miarkowanie (zmniejszenie) kary umownej, gdy zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane lub gdy kara umowna jest rażąco wygórowana.

Bezsporne jest, że ostatecznie umowa została przez pozwaną wykonana, więc już z tej przyczyny zachodziła okoliczność przemawiająca za zmiarkowaniem kary umownej.

Niezależnie od powyższego pozwana powoływała się na rażąco wygórowanie kary umownej. Jak wynika z art. 484 § 2 k.p.c., wygórowanie kary umownej musi być „rażące”. O tym, że dana kara umowna jest rażąco wygórowana świadczyć mogą różnego rodzaju okoliczności – nie tylko ich procentowe wyrażenie w umowie, ale także m.in. charakter zobowiązania z którego nienależytych wykonaniem związana jest kara umowna, stosunek rzeczywistej kary umownej do należnego wynagrodzenia. Przy ocenie, czy kara umowna jest rażąca można również uwzględnianie jej stosunek do szkody powstałej po stronie wierzyciela wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, przy czym w tym przypadku szkoda ostrzegana jest szeroko, tzn. jako ogół majątkowych i niemajątkowych uszczerbków wierzyciela.

W niniejszej sprawie należało zgodzić się z zarzutem, że kara umowna nałożona na pozwaną jest rażąco wygórowana. Łącznie kara umowna została obliczona jako 599.366,70 zł brutto, czyli przewyższała wynagrodzenie należne pozwanej za wykonanie umowy (tj. kwotę 539.970 zł brutto) i to o kwotę ok. 10% tego wynagrodzenia. Dodatkowo powód nie wykazał, aby poniósł szkodę materialną – świadkowie powoda, a także zeznający za powoda P. C. zeznali, że

powód nie ponosił z tytułu zastępczego hangaru żadnych kosztów. Niemniej podkreślić należy, że brak szkody nie pozbawia powoda prawa do kary umownej, lecz jest jedynie kryterium służącym ocenie, czy kara umowna jest rażąco wygórowana. Okoliczności te przemawiały za obniżeniem kary umownej. Na marginesie nadmienić wypada, że świadkowie powoda wspominali, że w ich przekonaniu rzeczywiście obliczone przez powoda kary umowne były niewspółmierne, jednak osoby decyzyjne podjęły decyzję o obciążeniu pozwanej karami w wysokości przewidzianej umową.

W sprawie występowały jednak okoliczności przemawiające przeciwko miarkowaniu kary umownej. Świadek A. K. (2) zwracała uwagę, że opóźnienie miało ten skutek, że powód musiał korzystać przez dłuższy okres z zastępczego hangaru, a nadto, że na skutek opóźnienia powód musiał przesunąć w czasie postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego w przedmiocie wykonania obiektu zgodnie z projektem przygotowywanym przez pozwaną. Takie komplikacje świadczyły o niemajątkowych uszczerbkach po stronie powodowej. Dodatkowo przy ocenie kary umownej należało uwzględnić, że umowa dotyczyła kwestii związanych z istotnym interesem – obronności kraju. Ponadto samo zachowanie pozwanej (niestaranność) przy wykonywaniu umowy, musiało zostać uwzględnione.

Po uwzględnieniu wszystkich powyższych okoliczności raz faktu, że umowa została wykonana, należało ocenić, że karą, jaka nie byłaby wygórowana, jest kara w wysokości 0,1% wynagrodzenia umownego za każdy dzień opóźnienia, bowiem nawet w przypadku obniżenia do 0,2% kara umowna oscylująca w okolicach ok. 50% wynagrodzenia jawiła się w konkretnej sprawie jako rażąco wygórowana, wobec przytoczonych okoliczności i wykonania przez pozwaną umowy. Z kolei współcześnie w znacznej mierze kary umowne za opóźnienie co do poszczególnych części zobowiązania zastrzegane są zwykle w wysokości 0,05% - 0,1% wynagrodzenia umownego dziennie. W konsekwencji należna powodowi kara umowna wynosiła:

- 121 dni x 0,1% x 539.970 zł = 65.336,37 zł,
- 101 dni x 0,1% x 539.970 zł = 54.536,97 zł,

co daje łącznie kwotę 119.873,34 zł, czyli ok. 22% wynagrodzenia umownego należnego pozwanej. Mając na względzie przytoczone powyżej okoliczności brak było podstaw do zmiarkowania należnej powodowi kary umownej do poziomu wnioskowanego przez pozwaną, tj. 10.000 zł. Kara umowna nie może zostać pozbawiona swojego również represyjnego charakteru.

Oprócz kary umownej powód domagał się zasądzenia odsetek na podstawie noty odsetkowej – w kwocie 199,73 zł. W tym zakresie pozwana nie podważała zasadności roszczenia powoda, a wskazać należy, że przed wniesieniem pozwu w części uregulowała kwotę wynikającą z noty odsetkowej.

Ostatecznie powództwo należało uwzględnić co do kwoty 120.073,07 zł (119.873,34 zł + 199,73 zł). Oprócz należności głównej powód domagał się zasądzenia odsetek za opóźnienie, które to roszczenie znajdowało uzasadnienie w art. 481 w zw. z art. 455 k.c. Od kwoty 119.873,34 zł odsetki ustawowe za opóźnienie należało zasądzić od dnia następnego od terminu zapłaty (4 grudnia 2012 r.) określonego przez powoda w nocie księgowej nr N_K./ (...), zaś od kwoty 199,73 zł od dnia następnego od dnia następnego od terminu zapłaty (26 grudnia 2013 r.) określonego w nocie odsetkowej nr (...).

W pozostałym zakresie powództwo należało oddalić.

Na podstawie art. 108 § 1 zd. drugie k.p.c. ustalono jedynie zasady ponoszenia przez strony kosztów procesu, pozostawiając rozliczenie kosztów referendarzowi sądowemu. Porównując ustaloną kwotę należną powodowi z kwotą dochodzoną pozwem należało ocenić, że powód wygrał w 31%. W tym zakresie powód jest stroną wygrywającą w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c.

ZARZĄDZENIE

1. (...);

2. (...)

- (...)

3. (...)

(...)